

Apstiprināta ar
Ministru kabineta
2008.gada
rīkojumu nr....

**Politisko partiju finansēšanas koncepcijas
kopsavilkums**

Šobrīd politisko partiju (turpmāk – partija) finansēšanas noteikumi ir ietverti Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā. Priekšvēlēšanu aģitācija ir regulēta likumos „Par priekšvēlēšanu aģitāciju pirms Saeimas vēlēšanām un Eiropas Parlamenta vēlēšanām” un „Par priekšvēlēšanu aģitāciju pirms pašvaldību vēlēšanām”.

Partiju finansēšanai Latvijā raksturīgi privātie finansēšanas avoti un niecīgs valsts finansējums apmaksāta priekšvēlēšanu raidlaika formā sabiedriskajās raidorganizācijās. Priekšvēlēšanu aģitācijai ir raksturīga plaši izvēsta kampaņa radio un televīzijā, kas ir salīdzinoši dārga, lielus finanšu resursus prasoša. Turklāt priekšvēlēšanu aģitācijai raksturīga vēlēšanu izvēles ietekmēšana ar reklāmai raksturīgiem paņēmieniem, nevis izglītojot un informējot vēlēšanu. Tādējādi partiju starpā finansējuma apjomam priekšvēlēšanu sacensībā ir lielāka nozīme, nekā priekšvēlēšanu aģitācijas saturam, partiju programmām un to pārstāvētajai ideoloģijai. Minētais rada partiju finansiālu atkarību no privātpersonu ziedojumiem, kas palielina risku nokļūt atkarībā no šo personu izvirzītajām prasībām. Tas var būt par iemeslu tam, ka vēlēšanu viedoklis, arī vēlēšanu vairākuma viedoklis, var netikt uzklauts un partiju, politisko amatpersonu un vēlēšanu starpā veidojas uzticības krīze.

Savukārt kā vienu no pozitīvākajām Latvijas partiju finansēšanas iezīmēm ārvalstu eksperti min informācijas par partiju finansiālo darbību augsto atklātības līmeni.

Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā ir noteikti daudzi ierobežojumi ziedotājiem (maksimālais ziedojuma apmērs, tā atkarība no ienākumiem iepriekšējā laika posmā u.c.), tomēr būtu izvērtējams, kādā veidā būtu sekmējama plašāka personu loka iesaistīšana dāvināšanā (ziedošanā) partijām, tādējādi samazinot partiju atkarību no atsevišķu personu ziedojumiem lielos apjomos. Tāpat būtu izvērtējams, vai partiju finansēšanai nebūtu piesaistāms valsts finansējums.

Partiju finansēšanas sistēmu Latvijā raksturo arī vairāki neatrisināti jautājumi saistībā ar priekšvēlēšanu aģitāciju. Nav noteikts tā saucamo „trešo personu” – personu, kas piedalās priekšvēlēšanu aģitācijā, aģitējot par vai pret kādu partiju vai deputātu kandidātu, bet nav saistīta ar partijām darbība, slēptās politiskās reklāmas izvietošana, maksas par politiskās reklāmas izvietošana, valsts institūciju iespējas savlaicīgi reaģēt uz konstatētajiem pārkāpumiem u.c. jautājumi.

Tāpat atzīmējams, ka Latvijā nav ieviesta pārkāpumiem atbilstoša, adekvāta sodu sistēma par pārkāpumiem partiju finansēšanas jomā.

Lai gan iepriekšējā laika periodā normatīvie akti, kas regulē ar partiju finansēšanu saistītos jautājumus, vairākkārt ir tikuši grozīti, tomēr nav tikuši pieņemti konceptuāli lēmumi par turpmāko virzību partiju finansēšanā un partiju finansēšanas sistēma nav aplūkota kopumā. Lai uzlabotu partiju finansēšanas sistēmu Latvijā, ir nepieciešams īstenot pasākumu kopumu, t.i. – minētais ir saistīts ar grozījumiem normatīvajos aktos un, iespējams, papildus finansējumu

kontroles mehānismam. Būtu nepieciešams pilnveidot normatīvos aktus, novēršot pretrunas un nepilnības, kā arī, lai mazinātu partiju atkarību no atsevišķu ziedotāju interesēm, iespējams, ieviest valsts finansējumu partijām.

Tādējādi ir nepieciešama konceptuāla vienošanās par partiju finansēšanas sistēmas attīstību un nepieciešamo grozījumu normatīvajos aktos būtību.

Ja netiks atrisinātas koncepcijas I sadaļā minētās problēmas, turpināsies finansiāli dārgas priekšvēlēšanu aģitācijas kampaņas, partiju atkarība no atsevišķu ziedotāju interesēm, partiju, politisko amatpersonu un vēlētāju pārstāvēto viedokļu atšķirības, kā arī tiks apgrūtināts kontrolējošo institūciju darbs. Rezultātā var netikt sasniegts Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma 1.panta otrajā daļā noteiktais mērķis – nodrošināt partiju finansiālās darbības atklātumu, likumību un atbilstību parlamentārās demokrātijas sistēmai.

Koncepcijā minēto problēmu risināšanai tiek piedāvāti trīs risinājuma varianti:

1. Pašreizējās partiju finansēšanas sistēmas pilnveidošana, nepiesaistot būtisku valsts finansējumu. Risinājuma variants paredz pilnveidot spēkā esošos normatīvos aktus, precizējot tajos noteikto regulējumu, tādējādi novēršot pretrunas vai nosakot regulējumu jomās, kurās tas trūkst – noteikt nodokļu atvieglojumus personām, kuras dāvina (ziedo) partijām, likumā noteiktos atklātības un finanšu līdzekļu legalitātes principus attiecināt arī uz partiju biedru naudā iemaksātajiem finanšu līdzekļiem, noteikt dāvinājuma (ziedošanas) maksimālā apjoma ierobežojumus vienlaicīgai partiju un to apvienību finansēšanai, noteikt īsāku termiņu partiju deklarāciju pārbaudei, definēt tā saucamās „trešās personas”, kā arī noteikt to tiesības un pienākumus, definēt, kas ir slēptā priekšvēlēšanu aģitācija, nodrošināt visām partijām vienlīdzīgas iespējas priekšvēlēšanu aģitācijas izvietojumam, noteikt Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja un Nacionālās radio un televīzijas padomes tiesības un pienākumus to kompetences ietvaros savlaicīgi reaģēt uz normatīvo aktu pārkāpumiem, diferencēt atbildību par normatīvo aktu pārkāpumiem partiju finansēšanas un priekšvēlēšanu aģitācijas jomā u.c. pasākumi.

Lai īstenotu šajā variantā paredzētos pasākumus, nepieciešams papildus finansējums no valsts budžeta: 2009.gadā – 165,3 tūkst. lati, 2010.gadā – 131,8 tūkst. lati, 2011.gadā – 75,8 tūkst. lati.

2. Koncepcijas risinājumu 1.variantā paredzētie pasākumi un valsts finansējuma piešķiršana partijām. Risinājuma variants paredz 1.variantā minēto pasākumu īstenošanu un valsts finansējumu partijām, daļēji apmaksājot priekšvēlēšanu aģitācijas izvietojumam televīzijā un radio nepieciešamo raidlaiku, kā arī daļēji sedzot zvērināta revidenta pakalpojumu apmaksu.

Lai īstenotu šajā variantā paredzētos pasākumus, nepieciešams papildus finansējums no valsts budžeta: 2009.gadā – 1 327,1 tūkst. lati, 2010.gadā – 1 260,5 tūkst. lati, 2011.gadā – 106,1 tūkst. lati.

3. koncepcijas risinājumu 2.variantā paredzētie pasākumi un valsts finansējuma piešķiršana partijām arī citu nepieciešamo izdevumu segšanai sākot ar 2010.gada novembri, t.i., pēc nākamajām Saeimas vēlēšanām. Risinājuma 3.variants paredz 2.variantā minēto pasākumu īstenošanu un valsts finansējuma piešķiršanu arī citu partijas izdevumu segšanai, proti, apmaksājot partiju tēriņus par priekšvēlēšanu aģitācijas izgatavošanu un izvietošanu, telpu, sakaru līdzekļu izmantošanu un citām vajadzībām.

Lai īstenotu šajā variantā paredzētos pasākumus, nepieciešams papildus finansējums no valsts budžeta: 2009.gadā – 1 327,1 tūkst. lati, 2010.gadā – 1 733,3 tūkst. lati, 2011.gadā – 578,9 tūkst. lati.